

PRIROČNIK ZA IZVAJALCE DELAVNIC ZA PROMOCIJO PROSTORSKE KULTURE MED MLADIMI

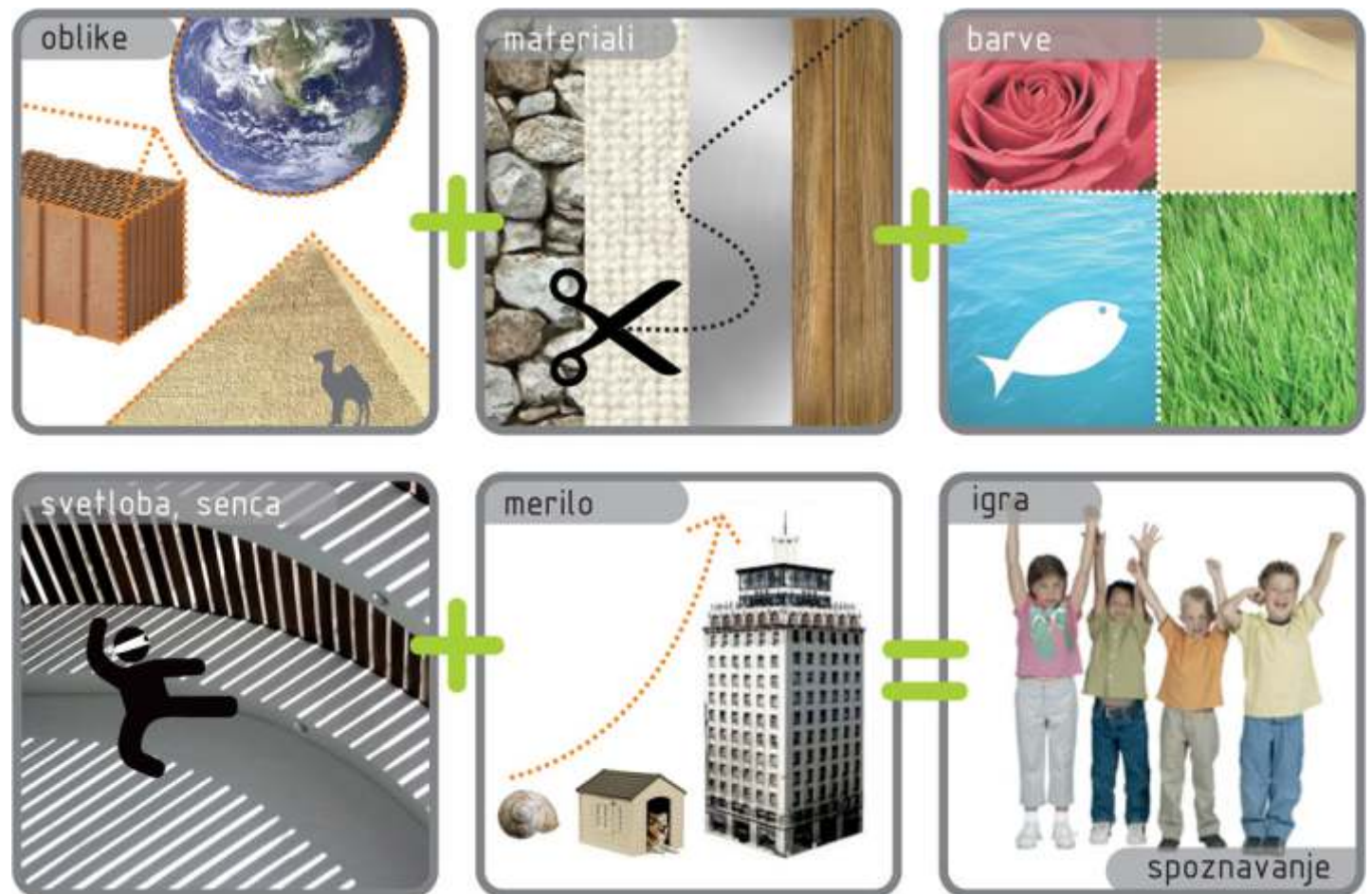
metrosr

zavod za prostor Savinjske regije
Grudnova ulica 6, SI - 3000 Celje

PRIROČNIK ZA IZVAJALCE DELAVNIC ZA PROMOCIJO PROSTORSKE KULTURE MED MLADIMI

Gorazd Furman Oman, Mojca Furman Oman
**PRIROČNIK ZA IZVAJALCE DELAVNIC ZA PROMOCIJO
PROSTORSKE KULTURE MED MLADIMI**

Izdelal:	METRO SR, zavod za prostor Savinjske regije Grudnova ulica 6, 3000 Celje
Naročnik:	Zavod center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij Povšetova 37, 1000 Ljubljana
Oblikovanje:	Mojca Furman Oman, Gorazd Furman Oman
Avtorji fotografij:	G. Furman Oman, M. Furman Oman
Kraj in datum:	Celje, april 2019
Naziv projekta:	PRIROČNIK ZA IZVAJALCE DELAVNIC ZA PROMOCIJO PROSTORSKE KULTURE MED MLADIMI

Projekt je nastal v okviru Drugega javnega poziva za oblikovanje produktov na področju zagovorništva in novih storitev NVO z dne 8.11.2017 s strani Zavoda center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.

Projekt delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt se izvaja v okviru 11. prednostne osi Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020, prednostne naložbe 2.11.4. Krepitev zmogljivosti za vse zainteresirane strani, ki izvajajo politike na področju izobraževanja, vseživljenjskega učenja, usposabljanja in zaposlovanja ter socialnih zadev, vključno prek sektorskih in teritorialnih dogovorov za spodbujanje reform na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Specifični cilj 1: Okrepljena zmogljivost nevladnih organizacij za zagovorništvo in izvajanje javnih storitev.

KAZALO

UVOD	07
PREDGOVOR	08
PREDŠOLSKI OTROCI (5-6 let)	10
Primer dobre prakse: MAJHNI ARHITEKTI V VELIKEM MESTU	11
OSNOVNOŠOLSKI OTROCI (1-4 razred)	14
Primer dobre prakse: HIŠA V PARKU	15
OSNOVNOŠOLSKI OTROCI (5-9 razred)	18
Primer dobre prakse: (P)OŽIVIMO ULICO	19
SREDNJEŠOLCI (1-4 letnik)	22
Primer dobre prakse: ENAJSTA ŠOLA POD MOSTOM	23
URBANI SPREHODI (vse generacije)	26
Primer dobre prakse: JANE'S WALK: (O)ŽIVIMO MESTO	27
ZAKLJUČEK	30
O ZAVODU METRO SR	31
VIRI DELAVNIC	32

UVOD

“Pokaži mi, kje bivaš in povem ti, kdo si“

Tako bi lahko pričeli z razpravo o pomembnosti prostora skozi identiteto družbe kot tudi posameznika. Pri tem so morda ravno ustvarjalne mlade generacije tiste, ki kvalitetno grajen prostor najbolj cenijo. Če sodimo po njihovi vse večji mobilnosti, pri čemer si izbirajo mesta za bivanje skozi prizmo lastnih preferenc, je temu res tako. Ob tem pa so ravno mladi tisti, ki prostor najbolj soustvarjajo, saj z njihovo navzočnostjo mesta živijo ali pa brez njih nezadržno propadajo.

Mobilnost mladih je izziv, ki mesta sili v nenehen razvoj in izboljševanje kakovosti bivanja. Da bi zadržala mlade, morajo postati atraktivna tako za bivanje kot za delo. Da bi privabila nove prebivalce, se morajo podati v nenehno tekmo med globalnimi mesti. Tako dobivamo na eni strani zmagovalce, na drugi poražence. Pri tem je potrebno omeniti, da tekma ni nikoli končana.

Zatorej se je potrebno vprašati, kaj naredi mesto atraktivno, kdo vse bi moral pri tem aktivno sodelovati in seveda na kakšen način. Z gotovostjo lahko trdimo, da so mladi eni tistih, ki bi morali v procesih sooblikovanja mest aktivno sodelovati.

Pri formalnih oblikah sodelovanja in vključevanja so mladi postavljeni na enako izhodišče kot vsi prebivalci, praviloma edina možnost je sodelovanje v okviru javnih razgrnitev prostorskih dokumentov. Pri neformalnih oblikah pa postaja praksa aktivnega sodelovanja vse pestrejša in zanimivejša.

Zato poskušamo skozi pričujoči priročnik prikazati različne načine že izvedenega neformalnega izobraževanja mladine o pomenu kvalitetnega grajenega javnega prostora in njihovega vključevanja v procese sooblikovanja prostora.

Vse prikazane delavnice so kot primeri dobrih praks nastale v okviru nevladne organizacije Metro SR, zavod za prostor Savinjske regije med leti 2012 in 2018. Delno so bile sofinancirane s strani Ministrstva za okolje in prostor, Kozjanskega parka in Mestne občine Celje, dovršen del pa je temeljil na podlagi prostovoljnega dela.

Nekatere od delavnic so bile nagrajene z nagrado Zlata kocka, ki jo za prispevek k promociji arhitekture in kvalitetnega grajenega prostora podeljuje Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije.

PREGOVOR

“Naš prostor je en sam“

Naš prostor je en sam in vsi mi, ki tukaj živimo, se učimo in delamo, ga ob tem sooblikujemo. Čeprav morajo biti urejanje prostora in načini kako posegamo vanj, kako ga oblikujemo in preoblikujemo, kako gradimo ali podiramo stavbe, regulirani z zakoni in predpisi, je to samo del prispevka k temu, v kakšnem prostoru živimo danes in v kakšnem prostoru bomo živeli jutri.

Zakoni nam dajejo le orodja za to, da urejanje prostora ni divji zahod. V kako urejenem prostoru bomo dejansko živeli, pa je odvisno od vseh nas, katerim naša mesta, naselja in vasi, naš odprti prostor in krajina, predstavljajo okvir našega bivanja. Da bomo kot odrasli prepoznavali kvalitetne urbanistične ureditve, kvalitetno arhitekturo, kvalitetno krajino ter znali in želeli prostor tudi sooblikovati, je ključnega pomena, da se tega učimo že v mladosti.

Zato so aktivnosti, ki jih že vrsto let izvajajo sodelavci zavoda Metro SR in ki so jih strnili v tem priročniku, za prihodnost našega prostora dragocene. Želim in verjamem, da bo priročnik našel pot do učiteljev in spodbudil zavedanje, da je za gradnjo urejenega prostora in kvalitetne arhitekture pomembno, da se vsakdo med nami zaveda, da prostor ni samo moja parcela in moja hiša, ampak da moja parcela in moja hiša gradita naša naselja in našo krajino in da je zato še kako pomembno, da znamo spoštovati tradicijo, prepoznavamo kvalitetno arhitekturo in znamo poskrbeti, da to nadgrajujemo s kvalitetnimi sodobnimi rešitvami.

Pomembno se je naučiti, prepoznavati in spoštovati javni prostor. Pomembno se je naučiti, kako v zakonsko določenih postopkih urejanja prostora aktivno sodelovati in tako sooblikovati svoj življenjski prostor.

Priročnik prinaša vrsto idej in konkretnih navodil za izvedbo praktičnih delavnic, ki te vsebine približajo našim otrokom in mladim, ob njegovi praktični uporabi pa se bodo porajale tudi ideje za njihovo nadgradnjo in oblikovanje novih delavnic.

Barbara Radovan
generalna direktorica Direktorata za prostor, graditev in stanovanja, Ministrstvo za okolje in prostor

PREDŠOLSKI OTROCI (5-6 let)

“Ko bom velik, bom arhitekt”

Taka je želja marsikaterega otroka po zaključku arhitekturnih delavnic. Vključevanje predšolskih otrok v procese spoznavanja s prostorom in okoljem, v katerem bivajo, predstavlja še poseben izziv. Seznanjanje otrok z arhitekturo in prostorom je v najzgodnejših fazah razvoja izredno pomembno. Zgodaj pridobljeno znanje in izkušnje na tem področju so lahko zelo dobra podlaga za delo v kasnejših fazah otrokovega razvoja.

V uvodu poskušamo otrokom predstaviti poklic arhitekta, kaj dela in na kak način predstavlja svoje rešitve. Otrokom se prikaže tudi primer arhitekturnega načrta. Skozi različne risbe otroci spoznajo tloris stavbe, kaj z njim prikazujemo, katere simbole vsebuje.

V nadaljevanju je smiselno otroke seznaniti z različnimi gradbenimi materiali, ki so gradniki stavb, urbane opreme in zunanjih ureditev. V ta namen se lahko uporabijo preveze za oči. Nato otroci s tipom spoznavajo različne materiale, ki se nahajajo v prostoru.

Zaradi nizkega očišča otrok le-ti dojemajo prostor predvsem skozi talne in partnerne ureditve. Z igro z zrcali poskušamo otrokom prikazati grajeni prostor nad njihovim horizontom. Tako lahko uzrejo krošnje drevoreda, vence streh, zgornje dele stavb in njihove strehe. S tem se njihovo dojemanje prostora raztegne v višino.

Osrednji del arhitekturnih delavnic s predšolskimi otroci predstavlja igra z letvicami. Vsaka skupina otrok

poskuša z istim številom letvic sestaviti zadani izziv. Lahko je to gradnja klopi, mize, manjše hiške. Za otroke predstavlja velik izziv, kako linijske elemente sestaviti v tridimenzionalne objekte, pri čemer morajo biti ti tudi statično stabilni.

S takim pristopom otroci praviloma prvič dobijo vpogled v celostno dojemanje urbanega prostora, spoznajo se z delom arhitekta, spoznavajo različne gradbene materiale ter na ustvarjalen način poskušajo sami pripraviti manjše prostorske ureditve. Tako otroke že v najzgodnejših fazah na igriv način soočimo s kritičnim dojemanjem svoje okolice in prostora, v katerem bivajo.

Primer dobre prakse:

MAJHNI ARHITEKTI V VELIKEM MESTU

Ahitekturna delavnica za predšolske otroke je naslavljal arhitekturo stratega mestnega jedra Celja in že pri najmlajših spodbujala zavedanje, da je arhitektura del nacionalne kulture. Delavnica je bila namenjena predšolskim otrokom iz Celja (starostna skupina 5-6 let).

Koncept delavnice je bil postavljen tako, da je o pomenu arhitekture izobraževal najmlajše. Preko njih pa smo ob tem posredno naslavljali tudi širšo populacijo, ne samo starše otrok, pač pa - z medijskimi objavami - tudi ostale Celjane. Tako smo krepili pomen kvalitetne arhitekture in urbanizma starega mestnega jedra Celja in preko najmlajših opozorili tudi starejše generacije na pomen prostora, še posebej mest kot skupne vrednote.

Na razumljiv način so otroci spoznavali pojme kot so arhitekt, arhitektura, mesto, staro mestno jedro. Otroke smo spodbudili, da mestno jedro spoznajo z vsemi čutili, ne samo vidom, pač pa tudi sluhom, vonjem in tipom. Spodbujali smo jih, da opazujejo barve, materiale, teksturo stavb na Glavnem trgu. S primernim materialom smo jih motivirali, da se tudi sami preizkusijo kot »majhni arhitekti v velikem mestu«.

Najmlajšim smo predstavili številne prednosti starega mestnega jedra na zanimive načine. V delavnici smo otroke spodbujali, da v mestu odkrivajo koticke, ki jih sicer v drugih predelih mesta in nakupovalnih središčih ni. Prav tako so spoznavali, da so v mestu stavbe arhitekturno precej drugačne in bogatejše. Osveščali smo jih o zgodovinskih plasteh mesta in sporočilnosti, ki jo nosijo s seboj.

Tematika delavnice je aktualna, saj poleg arhitekture na splošno nagovarja temo pomena starega mestnega jedra, ki bo v prihodnje morala postati pomembna razvojna paradigma, če bomo želeli ohraniti kvaliteten prostor tudi za naše zanamce.

CILJNA SKUPINA

5 - 6 let

ČAS TRAJANJA

1,5 - 2 uri

CILJI

- seznanjanje otrok z arhitekturo in prostorom
- spoznavanje z različnimi gradbenimi materiali
- dožemanje prostora nad otrokovim horizontom

DELOVNI PRIPOMOČKI

- preveze za oči
- zrcala
- letvice

AKTIVNOSTI

- predstavitev poklica arhitekta
- spoznavanje arhitekturnega načrta
- igra s prevezami
- igra z zrcali
- gradnja klopi ali mize iz letvic

OSNOVNOŠOLSKI OTROCI (1-4 razred)

“Moja hiša - skupna pravila”

V okviru teh delavnic se mlajši šolski otroci prvič seznaniijo z arhitekturno tipologijo. Spoznavaajo, da je gradnja stavb pogojena z arhitekturno krajino, v katero se umeščajo. Tako sami ugotovijo, kakšna je tipična stavba za njihovo okolje, katere arhitekturne elemente vsebuje ter kakšni so materiali in proporci gradnje.

V uvodu se z otroci pogovorimo o poklicu arhitekta. Ugotavljamo, kdaj in zakaj potrebujemo arhitekta. Z otroci spoznavamo različne primere arhitekturnega načrta. Ti otroci so že sposobni razmišljati o tlorisu stavbe, tlorisu notranjih prostorov, tlorisu notranje opreme, pa tudi o terminih kot so podolgovat tloris, simetrija, dvokapna streha ipd.

V nadaljevanju uporabijo preveze za oči. Tako otroci s tipom spoznavajo različne materiale, ki se nahajajo v prostoru in okolici, jih opišejo po strukturi, njihovi toploti in poskušajo ugibati, za kateri material gre. Na tak način se seznaniijo z materiali, ki gradijo njihovo neposredno okolico, pa tudi širšo arhitekturno krajino.

Igra z zrcali predstavlja raziskovanje raznih detajlov in skritih kotičkov v arhitekturi stavb. S tem poskušajo otroci odkrivati prostor z različnih zornih kotov.

Nato se delavnica nadaljuje s predavanjem, na katerem so izpostavljene značilnosti arhitekturne krajine, v kateri se nahajamo.

Delavnica se nadaljuje z izdelavo načrta tipične hiše za

obravnavano območje ter nato s prikazom tlorisa hiše s pomočjo letvic. Otroci tako "zgradijo" svojo lastno hišo s prostori, ki jih taka hiša potrebuje.

Na koncu sošolce popeljejo na obisk po svoji hiši in predstavijo prostore, opremo in ostale značilnosti hiše.

Primer dobre prakse:

HIŠA V PARKU

Ahitekturna delavnica za mlajše osnovnošolske otroke je naslavljala arhitekturne posebnosti kozjanske hiše ter tako na konkreten način spodbujala zavedanje, da je arhitektura del lokalnega okolja in kulturne dediščine. Delavnica je bila namenjena osnovnošolskim otrokom iz Bizeljskega (starostna skupina 9-10 let).

Otroci so najprej dobili otroci nalogo, da iz lesenih letvic sestavijo klopi za sedenje in mizo za kasnejše delo.

V uvodu je bilo izvedeno predavanje, na katerem so bile izpostavljene značilnosti kulturne krajine Kozjanskega in arhitekturne posebnosti kozjanske hiše. Otroci so lahko primerjali različne kulturne krajine tudi drugod po Sloveniji in svetu. S tem so ugotavljali, da je prostor v katerem živijo, nekaj posebnega in da se bistveno razlikuje od ostalih.

Posebnost kulturne krajine pa je vsakokratno izhodišče za oblikovanje stavb. Otroci se tako seznani, da samo določena tipologija stavb sodi v posamezno krajino. Na tak način lahko že pri najmlajših pričnemo z vzgojo na področju prostorske kulture.

Tako kot pri najmlajših otrocih smo tudi tukaj izvedli igro z zrcali in s prevezami za oči. Otroci so raziskovali arhitekturno dediščino gradu Podsreda, odkrivali njegove detajle in skrite kotičke, ki jih običajni obiskovalec ne opazi.

Otroci tega starostnega obdobja so že sposobni razmišljati o tlorisu stavbe, tlorisu notranjih prostorov, tlorisu notranje opreme, pa tudi o terminih kot so podolgovat tloris, simetrija, dvokapna streha ipd. Zato se je delavnica nadaljevala z izdelavo načrta kozjanske

hiše ter nato s prikazom tlorisa. Delo je potekalo v manjših skupinah.

Osrednji del delavnic je bilo delo z lesenimi letvicami. Otroci so morali v merilu 1:1 prenesti načrt kozjanske hiše v tlorisno maketo. Hkrati so morali prikazati posamezne rešitve notranjega pohištva. Zaradi omejenega števila letvic je bilo tako delo precej velik izziv.

Po zaključku je vsaka skupina predstavila svojo maketo in sošolce popeljala skozi prostore svoje lastne hiše.

CILJNA SKUPINA

1 - 4 razred osnovne šole

ČAS TRAJANJA

2 - 4 ure

CILJI

- seznanjanje otrok z različnimi arhitekturnimi krajinami
- spoznavanje z različnimi gradbenimi materiali
- dojemanje prostora z več zornih kotov

DELOVNI PRIPOMOČKI

- preveze za oči
- zrcala
- prazni listi papirja in pisala
- letvice

AKTIVNOSTI

- gradnja klopi ali mize iz letvic
- predstavitev poklica arhitekta
- podrobnejše spoznavanje arhitekturnega načrta, tlorisa, prereza, fasade
- igra s prevezami
- igra z zrcali
- risanje tlorisa hiše
- izdelava tlorisa makete iz lesenih letvic v merilu 1:1

OSNOVNOŠOLSKI OTROCI (5-9 razred)

“Želimo si varnih poti v šolo“

V zadnjem osnovnošolskem obdobju znajo otroci kritično razmišljati o okolju, v katerem bivajo. Sposobni so analitičnega dela, pri čemer je možno uporabiti različne tehnike dela.

Postopoma spoznavajo, da obstajajo pravila za urejanje prostora, v katerem bivajo in da lahko s konstruktivnim pristopom na ta pravila tudi vplivajo. S temi delavnicami se praviloma prvič seznaniijo tudi z aktivnim državljanstvom.

Tako poskušamo otroke izobraževati o pomenu kvalitetno urejenih javnih prostorov in o primernem odnosu do le-teh, ob tem pa je poudarjen tudi pomen pešpoti, pešačenja na splošno in predvsem pešačenja v šolo k pouku. Otroci spoznajo osnove pojme s področja urbanizma in arhitekture, seznaniijo se s prepoznavanjem težav v skupnem javnem prostoru in aktivno sodelujejo pri iskanju rešitev.

Otroci tega starostnega obdobja že lahko definirajo probleme v konkretnem prostoru in poiščejo rešitve zanje (npr. izboljšanje javnega prostora, da postane privlačnejši za pešačenje v šolo). Del teh predlogov lahko tudi fizično izvedejo v prostoru.

Cilj delavnic je lahko tudi z začasno opremo (p)oživiti izbran javni prostor in mu na tak način ponuditi alternativno vsebino, ki spodbuja otroke k njegovi (upo)rabi.

Izbere se javni prostor, ki je degradiran, zapuščen, neuporabljen, slabo izkoriščen, nezanimiv, morda šolsko pot, na kateri skušamo izboljšati pešačenje v šolo s pomočjo zanimive ureditve. Skupaj z udeleženci delavnic se najprej poišče ustrezna vsebina, ki bi izbran prostor (p)oživila in nato fizično izdelala ustrezna ureditev za njegovo (p)oživitev.

Primer dobre prakse:

(P)OŽIVIMO ULICO

Projekt "(P)oživimo ulico" je nadaljevanje izvedbe Jane's walk 2013 na temo "Danes grem v šolo peš", ki smo ga pripravili skupaj z Il. OŠ Celje in Mestno četrtjo Slavko Šlander in na katerem smo otroke spodbujali k pešačenju v šolo. Za območje obravnave smo izbrali pešpot od Il. OŠ do Čopove ulice, ki poteka ob železnici. Ta pot je bila v času izvedbe delavnice samo delno urejena in se je zaključila na javnem parkirišču.

Učenci so na začetku spoznavali prostor, ki je bil predmet kasnejše obravnave. Za spoznavanje smo uporabili preveze za oči in zrcalca.

V nadaljevanju smo izvedli SWOT analizo, v sklopu katere smo iskali prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti obravnavnega območja. Pri tem so učenci ugotavljali, da obstoječa pešpot ne vodi nikamor, da ne povezuje njihovega doma s šolo ter da so primorani hoditi med parkirišči in po sami cesti.

Ob tem so navedli številne priložnosti, ki bi jih dogradnja takšne pešpoti omogočila. Predlagali so tudi umestitev razne urbane opreme, igral za otroke in zasaditve.

Nato se je delavnica preselila na konkretno lokacijo, kjer so otroci s kredami narisali prej navedene rešitve. Te predloge so nato predstavili sošolcem.

Po zaključku teh delavnic smo v okviru Svetovnega dneva Habitata, ki je bil posvečen mestom in naseljem, z občani Mestne četrti Slavko Šlander izvedli okroglo mizo. S tem dogodkom smo želeli spodbuditi aktivnejšo vlogo občanov pri načrtovanju mestnega prostora ter pod strokovnim vodstvom nevladne organizacije

usmerjati in koordinirati razpravo v iskanju strokovno primernih in konstruktivnih rešitev. Ob zaključku smo izoblikovali skupni memorandum o viziji urbanističnega razvoja Mestne četrti Slavko Šlander.

Da je bilo takšno delo izredno koristno, priča dejstvo, da je Mestna občina Celje manjkajoči odsek pešpoti v naslednjih letih tudi fizično izvedla. To je bil tudi nazoren dokaz, da se aktivno državljanstvo izplača.

CILJNA SKUPINA

5 - 9 razred osnovne šole

ČAS TRAJANJA

4 - 6 ur

CILJI

- kritično razmišljanje o lokalnem prostoru
- priprava na aktivno državljanstvo
- konstruktivno iskanje prostorskih rešitev

DELOVNI PRIPOMOČKI

- preveze za oči
- zrcala
- prazni listi papirja in pisala
- krede
- spreji

AKTIVNOSTI

- predstavitev poklica arhitekta
- kritično zaznavanje bivalnega prostora in okolja
- igra s prevezami
- igra z zrcali
- SWOT analiza
- prostorska umestitev predlaganih rešitev

SREDNJEŠOLCI (1-4 letnik)

“Spremenimo svoje okolje in spremenili bomo svet“

Srednješolska mladina je sposobna kritično dojemati prostor in okolje v kateri biva. Srednješolci že samostojno oblikujejo predloge rešitev ter jih znajo tudi medsebojno primerjati in ovrednotiti.

Postopoma spoznavajo, da obstajajo pravila za urejanje prostora, v katerem bivajo in da lahko s konstruktivnim pristopom na ta pravila tudi vplivajo. S temi delavnicami se podrobneje seznanijo tudi z aktivnim državljanstvom.

Mladi udeleženci s svojim praktičnim delom konkretno pridobijo nova znanja in krepijo ali razvijajo kompetence iz področij urbanizma, arhitekture, umetnosti, prostorskega načrtovanja in podobno, s poudarkom na temi pomena kvalitetno urejenega prostora kot skupne vrednote. Poleg tega dobijo kompetence delovanja v parih in skupinah ter kompetence s področja uporabe različnih metod dela.

Spoznajo se z uporabo znanih materialov na drugačne, kreativne načine. Razvijajo kritičen odnos do prostora in ga argumentirano predstavijo. Z delavnicami se spodbuja njihova kreativnost in umetniški izraz. Bistveno pa je, da se vključijo v aktualne tokove novih paradig razvoja mest - v trajnostne načine bivanja v njih in v trajnostne načine njihovega načrtovanja, predvsem pa, da jih postavimo pred izziv: kakšno je življenje v javnem prostoru v primerjavi z življenjem na družbenih omrežjih in kam gre javni prostor v prihodnje?

Postavimo jih tudi pred aktualno vprašanje: kje se odgovornost do prostora začne in konča, na domačem vrtu, javnem prostoru, državi, Evropi? Ali lahko namesto tega spodbudimo sodelovanje, interakcijo, dogovarjanje, sobivanje, razumevanje - morda že na skupnem majhnem javnem prostoru?

Na primeru sodelovanja z mladimi se širša skupnost ozavešča o pomenu prostora kot skupni vrednoti in znotraj tega o pomenu javnega prostora v mestu.

Primer dobre prakse:

ENAJSTA ŠOLA POD MOSTOM

Enajsta šola pod mostom je izposojena Cankarjeva metafora, ki smo jo uporabili za opis in pristop k ozaveščanju in izobraževanju mladih (srednješolska populacija) o pomenu skupnega javnega prostora in sicer na neformalen način, zunaj učilnice, v praksi, na izbranem javnem prostoru. Projekt se nanaša na področje izobraževanja mladih o pomenu kvalitetno urejenega prostora. Vsako leto je izbrana druga tema projekta, ki je takrat v Sloveniji, predvsem pa v mestu Celje, aktualna.

Prvenstveno Enajsta šola pod mostom naslavlja slab odnos do skupnega javnega dobra, vandalizem, vedno manj socialnih stikov in podobno. Projekt želi ozaveščati o pomenu kvalitetno grajenih in oblikovanih javnih prostorov kot skupni vrednoti ter aktivno vključiti mlade tako pri njihovem snovanju kot tudi izvedbi in nenazadnje vzdrževanju. Javni prostor in njihova ponovna revitalizacija so namreč eden od večjih izzivov celotne države, ki bo terjala veliko strokovnega znanja, angažiranja civilne družbe ter političnega aktivizma.

Ena od tem, ki smo jo izbrali, je bila (ne)ograjevanje javnih prostorov. V uvodu so bila izvedena predavanja na temo pomena javnega prostora. Z dijaki smo v nadaljevanju naredili vaje, kaj lahko naredimo iz ograj v javnem prostoru, kako jih lahko recikliramo in uporabimo na drugačne, inovativne načine.

Delavnica na terenu je potekala v treh delih: najprej smo izvedli spoznavanje izbranega javnega prostora (lokacija v centru Celja), uporabljeni so bili različni zanimivi pripomočki za spoznavanje prostora z vsemi čutili, nato smo spoznali izbrano lokacijo v kontekstu urbanističnega tkiva Celja, njen zgodovinski pomen,

njen pomen v mreži javnih prostorov.

Končni rezultat je bila izdelana oprema javnega prostora in sicer kot začasna oprema izbranega javnega prostora, s katero smo pokazali, kakšne so možnosti uporabe tega prostora. Kot material za opremo so bili uporabljeni kosi ograje ali material, iz katerega se sicer ograja izdeluje - žica, les, kovina, tkanine, vrvice.

CILJNA SKUPINA

1 - 4 letnik srednje šole

ČAS TRAJANJA

1 - 2 dni

CILJI

- kritično razmišljanje o lokalnem in globalnem prostoru
- izvedba aktivnega državljanstva
- konstruktivno iskanje prostorskih rešitev
- oblikovanje konkretnih prostorskih intervencij

DELOVNI PRIPOMOČKI

- preveze za oči
- zrcala
- prazni listi papirja in pisala
- razni gradbeni materiali
- odpadna embalaža

AKTIVNOSTI

- predstavitev poklica arhitekta in urbanista
- kritično zaznavanje bivalnega prostora in okolja
- igra s prevezami
- igra z zrcali
- izdelava scenarijev prostorskega razvoja
- oblikovanje konkretnih prostorskih intervencij
- komuniciranje s širšo javnostjo in javna predstavitev rešitev

URBANI SPREHODI (vse generacije)

“S pešačenjem poživimo mesto in sebe“

Urbani sprehodi ozaveščajo o pomenu pešačenja po vsakdanjih opravkih, o vplivu pešcev na urejanje mestnega prostora ter spodbujajo povezovanje prebivalcev s sosedi in sosesko. Med sprehodi se udeleženci pogovarjajo o različnih izzivih in težavah, ki jih imajo v urbanem okolju.

V zadnjem času se je po vsem svetu razširila pobuda Jane Jacobs o popularizaciji živahnosti in pestrosti mest. Tako so nastali urbani sprehodi pod imenom Jane's Walk, ki se odvijajo vsak prvi konec tedna v maju. Pri tem vsako leto sodeluje vse več mest.

Prvi urbani sprehodi so bili organizirani v Torontu leta 2007, od takrat pa urbane sprehode izvajajo v vse več mestih po celotnem svetu. V Sloveniji se izvajajo od leta 2011.

S sprehodi se med prebivalci vse bolj širi zavedanje o pomenu pešačenja. Slednje pa je možno spodbujati predvsem z večjo pestrostjo programov v mestih, z živahnim mestnim utripom ter z ustreznimi urbanimi intervencijami, ki vse to omogočajo. Pešačenje prispeva k boljšemu psihofizičnemu počutju, povečuje interakcije med sostanovalci, hkrati pa zmanjšuje ogljični odtis zaradi zmanjšanja potreb po motoriziranemu prometu.

Izvedba urbanega sprehoda traja do največ dve uri, vanj pa je smiselno vključiti čim širši krog ljudi, od sostanovalcev, predstavnikov lokalnih skupnosti do lastnikov lokalov. Vodenje urbanega sprehoda naj

poteka v prostem času, tako da bo udeležba čim večja.

Oblika urbanih sprehodov je povsem neformalna in jo organizatorji prilagajajo prostoru, znanju udeležencev, svojim sposobnostim. Zato je smiselno, da take sprehode organizirajo tudi mladi, ki s tem stopajo na pot aktivnega državljanstva. Z njimi krepijo svoj odnos do prostora in svojo odgovornost do njegovega oblikovanja, vzdrževanja, uporabe. Z njimi med svojo generacijo širijo dobre ideje in spodbujajo k sodelovanju in interakciji v skupnem, fizičnem prostoru mesta.

Primer dobre prakse:

JANE'S WALK: (O)ŽIVIMO MESTO

V Celju že tradicionalno vsako leto na začetku maja izvedemo urbani sprehod Jane's Walk. Pri tem vedno izberemo novo območje znotraj mesta ter določimo različne teme, ki so v prostoru aktualne.

Ena od tem celjskega urbanega sprehoda je bila imenovana (o)živimo mesto. S tem sprehodom smo pokazali na nekatere svetle primere starega mestnega jedra, ki ga poživljajo, oživljajo, živijo... V skupnem pogovoru med soustvarjalci mestnega življenja, udeleženci in voditelji sprehoda smo ugotavljali, ali je lahko tudi prilagojenost vsebin izbranih primerov nivoju pešca tista prednost, ki ponudbo mesta bogati in hkrati omogoča njen obstoj.

Sprehodili smo se po šestih točkah, na katerih smo v skupni debati ugotavljali, katere so prednosti starega mestnega jedra in katere vsebine ga bogatijo, ali je pomembna tudi njihova umestitev v prostor, kako mesto doživljamo uporabniki - pešci in kako vpliv pešcev na razvoj mesta vidijo Celjani.

Sprehod je potekal po izbranih točkah, ki so nosile vsaka svoj "moto", ta je predstavljal izhodiščno temo za debato in spodbujal udeležence k razmisleku. "Moto" smo s kredo napisali ob izbrani točki na talno površino, sprehajalci (prijazni grafitarji) pa so kot miselni vzorec dodajali svoje predloge, pohvale, opažanja, pobude.

Naše pobude so tako ostale napisane na tleh (do prvega dežja) kot izziv in v premislek mimoidočim. Smo pa poleg pisnih vtisov na Gosposki ulici za sabo pustili tudi mavrično "zebro", ki je koristno pomagala mnogim sobotnim sprehajalcem preko ceste.

Skupna ugotovitev udeležencev ob zaključku sprehoda je bila, da ima mestno jedro Celja velik potencial za vsebinsko prenovu z vključitvijo inovativnih, kulturnih, umetniških in podobnih vsebin.

CILJNA SKUPINA

vse starostne skupine

ČAS TRAJANJA

1,5 - 2 uri

CILJI

- spodbujanje k pešačenju
- druženje
- kritično razmišljanje

DELOVNI PRIPOMOČKI

- preveze za oči
- zrcala
- krede

AKTIVNOSTI

- kritično zaznavanje bivalnega prostora in okolja
- igra s prevezami
- igra z zrcali
- oblikovanje alternativnih urbanih rešitev
- popularizacija pešačenja skozi medije

ZAKLJUČEK

Prikazani primeri dobre prakse predstavljajo le nekaj možnih načinov dela z otroci in mladino. Zaradi različnih sposobnosti udeležencev so delavnice prilagojene posameznim starostnim skupinam.

Izredno zanimivo je delo z najmlajšo starostno skupino, s predšolskimi otroci, ki jih je potrebno predvsem skozi igro spodbuditi k opazovanju prostora. Igra z letvicami se pokaže kot izredno praktična, saj otroci praviloma prvič sami izdelajo uporaben element v prostoru - klop ali mizo.

Pri osnovnošolskih otrocih se že pokaže zanimanje za pojave v prostoru, ki se skozi višje razrede izraža tudi v kritičnem mišljenju in iskanju rešitev. V tej starostni skupini postane delo bolj dinamično in kompleksno, smiselno ga je vezati na konkreten prostor z zanimivo tematiko obdelave. Posamezne rešitve v prostoru lahko kasneje privedejo tudi do njihove dejanske realizacije, seveda v nadaljevanju aktivnosti s pristojnimi v lokalni skupnosti.

Srednješolci imajo praviloma že izoblikovan odnos do prostora. Tako v delavnicah z njimi prihaja do soočenja različnih vrednostnih stališč, s čimer je možno delo z različnimi scenariji. Nemalokrat nasprotojoča si mnenja privedejo do alternativnih pogledov na prostor in s tem omogočajo tudi inovativne rešitve.

Še eno od orodij za delo z vsemi generacijami predstavljajo urbani sprehodi. Ker je glavna aktivnost

sprehod in risanje s kredami, se ga lahko skupaj udeležijo vse starostne skupine. Tako prihaja do zanimivih pogledov različnih generacij. Na tak način se "in situ" soočimo z vsemi potrebami na konkretnem prostoru.

Ob koncu iskreno upamo, da bomo z zapisanim spodbudili še koga, da se bo na podoben ali pa svojstven način spoprijel s tematiko razširjanja in ozaveščanja prostorske kulture med otroki in mladino. Menimo, da je to eden od ključnih načinov, kako bomo postopoma skozi mlajše generacije spremenili in izboljšali stanje na področju našega prostora.

O ZAVODU METRO SR

METRO SR, zavod za prostor Savinjske regije je neodvisen raziskovalni zavod in nevladna organizacija na področju prostorskega načrtovanja, urbanizma, arhitekture in krajinske arhitekture, ki prioritarno na področju Savinjske regije skrbi za promocijo, izobraževanje in razvoj prostorske kulture.

Cilj zavoda METRO SR je regionalno delovanje na področju prostora Savinjske regije, kjer zavod opravlja neformalno izobraževalno in promocijsko dejavnost z namenom osveščanja laične javnosti, otrok in mladine, javne uprave, gospodarstva in drugih zainteresiranih, ki se ukvarjajo s prostorom Savinjske regije.

Izobraževanje zavoda METRO SR je usmerjeno v ciljne skupine glede na starost udeležencev in glede na njihovo vlogo pri soustvarjanju prostora Savinjske regije.

V ciljni skupini predšolskih otrok zavod sledi viziji spoznavanja grajenega okolja, pri čemer si zastavlja cilj razvoja modela neformalnih oblik izobraževanja predšolskih otrok. V ciljni skupni osnovnošolskih otrok zavod nadgrajuje vizijo spoznavanja grajenega okolja z vizijo dviga kulture v odnosu do grajenega prostora. V ciljni skupini mladih pa vse skupaj nadgradi z vizijo (so)ustvarjanja grajenega prostora.

Za neformalne oblike izobraževanj na področju dviga prostora kulture je zavod METRO SR prejel zadnji dve nagradi Zlata kocka v kategoriji "ustanove" in sicer leta

2017 za delavnice Enajsta šola pod mostom: (ne)ograjevanje javnih prostorov in leta 2014 za niz izobraževanj otrok in mladine o kvalitetah lokalnega prostora.

Zlata kocka je nacionalna nagrada, ki jo za prispevek k promociji arhitekture in kvalitetnega grajenega prostora podeljuje Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije. Prejeta nagrada je dodatna potrditev uspešno izvedenega dela tudi s strani strokovne žirije in motivacija za nadaljnje delo zavoda, predvsem pa želja, da skupaj vzgajamo bodoče uporabnike prostora o pomenu prostorske kulture in o prostoru kot delu identitete našega naroda.

Kontaktne podatki:

METRO SR, zavod za prostor Savinjske regije

Grudnova ulica 6

3000 Celje

telefon: 03 4900 409

splet: www.urbanisti.com

e-pošta: biro@urbanisti.com

VIRI DELAVNIC

Izvedene delavnice, opisane v tem priročniku, so naslednje:

str. 11: Majhni arhitekti v velikem mestu (delavnica za predšolske otroke), Celje, 20.6.2018, sofinanciranje Mestna občina Celje (v okviru Javnega poziva za izbiro kulturnih projektov)

str. 14: Hiša v parku (delavnice za osnovnošolske otroke v okviru Praznika kozjanskega jabolka), Grad Podsreda, delavnice izvajamo od leta 2012 dalje, financiranje Javni zavod Kozjanski park

str. 19: (P)oživimo ulico (delavnica za mlade), Celje, 27.9.2013, sofinanciranje Mestna občina Celje (v okviru Javnega poziva za sofinanciranje projektov s področja mladinske dejavnosti)

str. 23: Enajsta šola pod mostom (delavnice za mlade), Celje, delavnice izvajamo od leta 2016 dalje, financiranje Ministrstvo za okolje in prostor (v okviru Javnega razpisa za sofinanciranje projektov promocije in ozaveščanja na področju urejanja prostora in graditve)

Poleg tega smo od leta 2012 dalje izvedli vrsto drugih delavnic, ki so opisane na naši spletni strani, www.urbanisti.com.